

Valjevo - finansiranje zaštite životne sredine

Šta se dešava sa lokalnom eko taksom u **Valjevu**? Prikupljali smo dokumentaciju, istraživali, razgovarali, diskutovali, pitali i tu priču prenosimo sa iskrenom nadom da ćete bolje razumeti kako se troše „zelene“ pare...

DEJAN MAKSIMOVIĆ

U godišnjim izveštajima Agencije za zaštitu životne sredine, Valjevo je označeno kao jedan od gradova sa najzagađenijim vazduhom u Srbiji. Od 2012. godine, od kada se vrše merenja, vazduh u Valjevu je svrstan u kategoriju III, prekomerno zagađen, zbog povećanih koncentracija suspendovanih čestica PM10. Valjevo je u samom vrhu u Srbiji, kako po višestrukum prekoračenju graničnih vrednosti, tako i po broju dana sa prekoračenjem. Za rešavanje ovako dugotrajnih i složenih problema, između ostalog, potrebno je imati razvijene finansijske instrumente za sprovođenje mera na sprečavanju i smanjenju posledica zagađenja. Istraživali smo kakvo je stanje u Fondu za zaštitu životne sredine grada Valjeva i koliko ovaj fond može da odgovori na potrebe građana.

Prihodi neujednačeni i relativno niski

U periodu 2010-2019. godine, prihodi Fonda za zaštitu životne sredine grada Valjeva bili su neujednačeni, sa kolebanjima, ostvareni u iznosu između 20 i 52 miliona dinara godišnje. Na početku su prihodi iznosili između 29 i 34 miliona dinara, sredinom perioda su povećani i bili su između 42 i 51 milion, da bi osetno opali poslednjih godina. Po visini prihoda, valjevski fond bio je između 15. i 27. mesta u Srbiji. Najviše mesto beležio je 2012, a najniže 2018. godine. S obzirom na broj stanovnika (90.301 po popisu 2011. godine i bio je na 15. mestu u Srbiji), kao i na izražene probleme u životnoj sredini, postoji značajan prostor i potreba za razvojem lokalnog eko-fonda, pre svega u povećanju prihoda i rashoda.

Najveći udeo u prihodima imala je Posebna naknada za zaštitu i unapređe-

nje životne sredine (šifra 714562), koju propisuje lokalna samouprava i koja je u potpunosti prihod lokalnog budžeta. Nakon ukidanja naknade za vozila na motorni pogon, od 2013. godine, ova naknada imala je udeo između 95 i 100 odsto od ukupnih prihoda fonda. U Tabeli 1. su iskazani tekući prihodi od svih eko-naknada, pojedinačno i zbirno, za sve godine perioda 2010-2019 (izvor: Uprava za trezor).

Ovde napominjemo da smo po zahtevu za pristup informacijama od javnog značaja, od Uprave grada Valjeva dobili različite podatke o prihodima od naknada u 2019. godini, od onih koji su objavljeni u Odluci o završnom računu budžeta. U odgovoru na zahtev dobili smo podatak da je u prošloj godini bilo oštećuju ozonski omotač i naknade za emisiju SO₂, NO₂, praškastih materija i odloženi otpad, dok u završnom

računu nema podataka da je bilo prihoda od ovih naknada. Takođe, u odgovoru smo dobili podatak o manjem iznosu prihoda od posebne naknade, nego što je navedeno u završnom računu. Za istraživanje smo koristili podatak iz odluke o završnom računu, koja je objavljena u lokalnom službenom glasilu.

Mimo Fonda nenamenski potrošeno više od 94 miliona dinara

U skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine, sredstva od eko-naknada su namenska i moraju se trošiti kroz Program korišćenja sredstava budžetskog fonda za zaštitu životne sredine. Zbir prihoda od ovih naknada je najmanji iznos koji je, u skladu sa zakonom, morao da se potroši u okviru fonda. Ukoliko se u jednoj godini ne realizuju sve aktivnosti i ne utroši sav novac, neutrošen iznos se, u skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu, prenosi u narednu godinu i čini prenete prihode Fonda.

Uprkos zakonskoj obavezi, do kraja 2015. godine je više od 80% lokalnih samouprava u Srbiji sistematski trošilo manje novca kroz Fond za zaštitu životne sredine, nego što je prihodovalo od naknada. Ostatak je trošen mimo fonda, uglavnom nenamenski, na aktivnosti koje nisu u vezi sa zaštitom životne sredine. Od decembra 2015. godine, izmenama Zakona o budžetskom sistemu, sredstva od eko-naknada prestala su da budu namenska. To je omogućilo organima vlasti da bez ograničenja i sada ne

FOTO: DARJA RANKOVIĆ

kršeći zakon, nastave da prenamenjuju sredstva i troše ih u druge svrhe.

I u gradu Valjevu postoji praksa prenamenjivanja novca od eko-naknada. Tako su u periodu 2010-2019, u Fondu za zaštitu životne sredine rashodi bili niži od tekućih prihoda od eko-naknada u svakoj godini, osim u 2011. i 2019. godini, s tim da je u 2019. godini to posledica većih rashoda, ali i značajno manjih prihoda. Zbirni prihodi za sve godine perioda, od svih naknada, iznosili su oko 359,1 milion dinara, dok su rashodi bili samo 264,7 miliona dinara, tako da je mimo Fonda, u druge svrhe potrošeno oko 94,4 miliona dinara. Detaljniji podaci mogu se pogledati u Tabeli 2.

Zaključno sa 2013. godinom, u programima fonda su iznosi planiranih

rashoda bili bliski ukupnim prihodima, tj. zbiru tekućih prihoda i prenetih sredstava iz prethodne godine. To znači da su u programima planirana i sredstva neutrošena i preneti iz prethodne godine. Međutim, od 2014. godine se u programu Fonda planiraju rashodi u manjim iznosima nego što su ukupni prihodi, dakle, od tada počinje praksa da se značajan deo neutrošenih sredstava iz prethodne godine više ne planira kao prihod za tekuću godinu.

Sredstvima Fonda finansirane su i aktivnosti koje ne pripadaju zaštiti životne sredine

Zabeleženi rashodi Fonda za zaštitu životne sredine grada Valjeva, od 2010. godine iznosili su ukupno oko 264,7

Godina	Naknada za vozila na motorni pogon	Naknada za supstance koje oštećuju ozonski omotač i naknada za plastične kese	Naknada za emisiju SO ₂ , NO ₂ , praškastih materija i odloženi otpad	Posebna naknada za zaštitu i unapređenje životne sredine	UKUPNO tekući prihodi
2010.	8.063.634	0	0	11.919.784	19.983.418
2011.	8.053.426	0	0	26.394.465	34.447.891
2012.	6.749.264	0	0	28.017.987	34.767.251
2013.	0	0	0	31.093.489	31.093.489
2014.	-	49.196	0	29.264.889	29.314.085
2015.	-	19.799	0	45.296.408	45.316.207
2016.	-	31.871	0	42.294.295	42.326.166
2017.	-	15.523	2.400.000	49.546.955	51.962.478
2018.	-	10.943	566.020	36.371.833	36.948.796
2019.	-	-	-	32.937.282	32.937.282

Godina	Tekući prihodi Fonda: od „eko“ naknada	Neutrošena sredstva preneti iz prethodne godine	Ukupni prihodi Fonda: (tekući + preneti)	Planirani rashodi Fonda	Izvršeni rashodi Fonda	Neutrošena sredstva koja se prenose u narednu godinu
2010.	19.983.418	0	19.983.418	2.700.000	2.699.016	17.284.402
2011.	34.447.891	17.284.402	51.732.293	51.000.000	49.291.178	2.441.115
2012.	34.767.251	2.441.115	37.208.366	34.900.000	33.856.293	3.352.073
2013.	31.093.489	3.352.073	34.445.562	34.800.000	14.484.748	19.960.814
2014.	29.314.085	19.960.814	49.274.899	28.600.000	24.501.214	24.773.685
2015.	45.316.207	24.773.685	70.089.892	54.000.000	28.851.750	41.238.142
2016.	42.326.166	41.238.142	83.564.308	65.000.000	35.651.907	47.912.401
2017.	51.962.478	47.912.401	99.874.879	47.660.000	21.312.861	78.562.018
2018.	36.948.796	78.562.018	115.510.814	48.600.000	10.766.710	104.744.104
2019.	32.937.282	104.744.104	137.681.386	55.912.000	43.270.271	94.411.115
Σ	359.097.063			423.172.000	264.685.948	

miliona dinara. Ipak, jedan deo od ovog iznosa potrošen je kroz Fond, ali za aktivnosti koje ne pripadaju životnoj sredini, ili čija je pripadnost ovoj oblasti upitna. Kao kriterijum smo koristili opis iz Pravilnika o standardnom klasifikacionom okviru i kontnom planu za budžetski sistem, gde su aktivnosti zaštite životne sredine pobrojane pod funkcijom 500.

Postoje aktivnosti koje su do 2016. godine sprovedene kroz Fond i sredstvima Fonda finansirane, a koje po pomenutom Pravilniku pripadaju drugim oblastima, kao što su poljoprivreda (funkcija 421), energija (grupa funkcija

43), ili višenamenski razvojni projekti (funkcija 474). Zato se nisu mogle sprovoditi kroz fond za zaštitu životne sredine i nisu se mogle finansirati iz eko-naknada. Iz godišnjih izveštaja o korišćenju sredstava Fonda izdajamo takve aktivnosti:

- Izgradnja sistema za eksploataciju i korišćenje geotermalnih voda za potrebe ZC Valjevo: po 3.000.000 dinara u 2013. i 2014. godini;

- Aktivnosti na uklanjanju ambrozije sa javnih površina: 3.195.419 dinara (2014), 6.499.254 dinara (2015);

- Radovi na regulaciji kanala u putnom zemljištu: 1.991.784 dinara (2015).

Ističemo aktivnost izgradnje sistema za korišćenje geotermalnih voda. Naime, u skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine, sredstva Zelenog fonda Republike Srbije, između ostalog, koriste se za podsticanje održivog razvoja, osim projekata unapređenja energetske efikasnosti. Pravnom analogijom, ni sredstva lokalnih fondova ne mogu se koristiti za istu namenu. Takođe, u skladu sa Zakonom o ministarstvima, poslovi energetske efikasnosti su u nadležnosti Ministarstva rudarstva i energetike, a ne u nadležnosti Ministarstva zaštite životne sredine.

Ne sporeći činjenicu da su programi

energetske efikasnosti potrebni, ispravno bi bilo da grad Valjevo otvori poseban fond za unapređenje energetske efikasnosti, te da ove programe sprovodi i finansira kroz taj fond, a ne kroz fond za zaštitu životne sredine, i ne sredstvima od naknada za zaštitu životne sredine. U skladu sa Zakonom o efikasnom korišćenju energije, jedinica lokalne samouprave može osnovati budžetski fond za unapređenje energetske efikasnosti, i o svojim aktivnostima dužna je da obavesti ministarstvo nadležno za energetiku (a ne za zaštitu životne sredine).

Zaključak i preporuke

U gradu Valjevu postoje izvesni problemi sa korišćenjem sredstava Fonda za zaštitu životne sredine. Iznosi prihoda su relativno niski i ne odgovaraju u potpunosti potrebama i problemima u životnoj sredini. Postoji značajan prostor da se Fond razvije, pre svega u iznosima prihoda i rashoda. Ovo ne znači nužno povećanje iznosa eko-naknada, već se u tu svrhu mogu koristiti i sredstva iz drugih, nenamenskih izvora.

Međutim, ni ono što se od ekoloških naknada prihoduje, ne koristi se u potpunosti za zaštitu i unapređenje životne sredine. U poslednjih deset godina, prihodi od naknada su skoro svake godine bili veći od izvršenih rashoda u Fondu, tako da je zabeleženo ukupno više od 94 miliona dinara, koji su iskorišćeni nenamenski i mimo Fonda. Praksa da se neutrošena sredstva preneti iz prethodne godine koriste u druge svrhe, uspostavljena je na nivou planiranja rashoda Fonda 2014. godine. Do 2016. godine postojala je i praksa da se jedan deo novca, koji je utrošen kroz Fond, koristio za aktivnosti koje ne pripadaju oblasti zaštite životne sredine.

Positivno je što grad Valjevo ima usvojen Plan kvaliteta vazduha za period 2016-2021. godine, kao i Program zaštite životne sredine za period 2016-2025. Positivno je i što se finansiraju programi zaštite u Predelu izuzetnih odlika „Klisura reke Gradac“, čiji je upravljac Ekološko društvo „Gradac“ iz Valjeva, ali treba omogućiti većem broju udruženja građana da koriste sredstva fonda, raspisivanjem konkursa za projekte udruženja. ■

Šta kažu predstavnici Grada i NVO

Udruženje građana „Lokalni front Va“ pokrenulo je pitanje aerozagađenja tražeći da se građanima svakodnevno saopštavaju podaci o zagađenosti vazduha koji udišemo, a tražili su i da se organizuje javna rasprava na tu temu.

Predsednik Skupštine Udruženja „Lokalni front“ Predrag Savić, ističe

da je, bez konkurencije, najveći ekološki problem grada vazduh treće kategorije, odnosno prekomerno zagađen vazduh.

- Ozbiljna merenja zagađenosti vazduha započeta su tek 2012. godine, postavljanjem automatskog mernog mesta Agencije za zaštitu životne sredine, a od 2012. do 2019. vazduh je prekomerno zagađen svake godine bez razlike. Krajem 2016. usvojen je gradski Plan kvaliteta vazduha koji nikada praktično nije realizovan. Pritisak javnosti, građana, nevladinih organizacija i Udruženja Lokalni front Va krajem 2017. doveo je do javne rasprave o zagađenosti vazduha u Skupštini grada. Jedini ishod rasprave bilo je formiranje stručnog tima „za smanjenje aerozagađenja“. Stvarni doprinos ovog tima bio je identifikovanje pojedinačno najvećeg zagađivača, energane „Krušika“ koja dnevno sagoreva 50 do 70 tona kolubarskog lignita najnižeg kvaliteta. Umesto da se pronade oko 2,5 miliona evra (procena troškova za prelazak energane na gas), godinama se Valjevu nude projekti teški na desetine miliona evra, od dovođenja gasovoda i izgradnje gradske gasne mreže, do gradnje nove toplane na tzv. sečku.

Kakva je saradnja sa lokalnom samoupravom, da li je bilo konkursa za sufinansiranje projekata iz oblasti ekologije i zaštite životne sredine, da li ste konkurisali?

- Lokalna samouprava, podržana od strane Agencije za zaštitu životne sredine i istoimenog ministarstva, sve

vreme nastoji da problem aerozagađenja minimizira, da prikrije najveće izvore stvarnog zagađenja i da kao rešenje ponudi skupe projekte čija je efikasnost veoma neizvesna. Govori se o prelasku toplane na gas ili sečku, o uvozu automobila koji manje zagađuju vazduh, o svemu osim o činjenici koju u svojim godišnjim izveštajima o kvalitetu vazduha potvrđuje Agencija za zaštitu životne sredine: najveći izvor čestica PM10 i PM2,5 su individualna ložišta i male kotlarnice u fabrikama i stambenim zgradama. Ozbiljnih projekata za rešavanje ovog problema nema; projekti koji se nude odnose se uglavnom na čišćenje reka, uklanjanje deponija, gradnju kanalizacione mreže i sl. A što se tiče konkursa koje raspisuje Grada za sufinansiranje projekata iz oblasti zaštite životne sredine, koliko je meni poznato, takvih konkursa nije bilo. Postoje konkursi za sufinansiranje udruženja, ali konkretno za eko projekte ne znam da je bilo konkursa.

Da li znate kako se troši ekološka „zelena“ taksa u Valjevu?

- Izmenama budžetskih propisa nestala je obaveza lokalne samouprave da sredstva fonda za zaštitu životne sredine troši isključivo namenski. Stvarnu sliku iz godine u godinu pokazuju izveštaji o korišćenju ovog fonda: u 2019. od blizu 56 planiranih miliona utrošeno je 77,39% ili 43 270 271,37 dinara. Lavovski deo, 34 miliona, otišlo je na subvencije Toplani koja nije veliki zagađivač vazduha. U 2020. godini planirano je svega 39 miliona 331 hiljada dinara; za šest meseci, na primer, od planiranih 6,4 miliona dinara namenjenih merenju zagađenja vazduha, vode i zemljišta i merenju nivoa buke utrošeno je 576 i po hiljada dinara.

Nimalo čudno kada je za prvih šest meseci od planiranih 40 miliona prihoda od posebne naknade za zaštitu i unapređenje životne sredine pristiglo svega oko sedam i po miliona dinara...

ANKETA ŠTA KAŽU GRAĐANI VALJEVA

Najveći ekološki problem u Valjevu je aerozagađenje, kažu građani. Nažalost ne vide skoro rešenje tog problema, niti odlučnost, osim verbalne, gradske vlasti da taj problem reši.

Andrijana Maksimović

- Ekološka situacija u Valjevu je izuzetno loša. Važnost zdravog okruženja i očuvanja životne sredine još uvek nije osvešćena u širokoj populaciji, a ni u gradskim institucijama, jer ne postoji tim ljudi koji se ozbiljno, sistematski i dugoročno bavi ekološkim pitanjima.

Najveći ekološki problem u Valjevu aerozagađenje. Pored toga, problemi su i nepostojanje odgovarajuće gradske deponije i sveprisutni otpad u gradu i okolini. Nebriga o gradskim zelenim površinama, njihovom održavanju i obnavljanju, nebriga o šumama u okolini.

U Valjevu je problem i dotrajala infrastruktura, intenzitet saobraćaja, nepostojanje biciklističkih staza i loš javni prevoz, ali i nepostojanje kontrole i sankcionisanja ozbiljnih zagađivača, pre svega onih iz proizvodne delatnosti. Znam za ekološku taksu, ali mi nije poznato kako se troši.

Milica Vojić Marković

- Valjevo je od grada koji je bio biser zdrave životne sredine postao jedan od najzagađenijih gradova, ne samo u Srbiji, nego, čini mi se, i u svetu.

Za to je kriva, pre svega, gradska vlast jer sredstva, opredeljena za zaštitu životne sredine, usmerava ko zna kome i gde.

Koliko se sećam, 2006. godine donet je Zakon o zaštiti životne sredine, formiran je tzv. „Zeleni fond“ po principu „zagađivač plaća“. U taj fond su se slivala ozbiljna sredstva koja su mogla da se koriste samo za obnovu i unapređenje životne sredine. Istim zakonom predviđeno je bilo da i lokalna uprava, po istom principu, formira svoj zeleni fond i sredstva koristi u svrhe zaštite sredine na lokalnu. Fond je vrlo transparentno trošio sredstva na projekte po konkursima, dakle sve se znalo u paru. Međutim, 2012. godine

tadašnja ministarka ekologije Zorana Mihailović ukinula je taj fond, sredstva su se slivala u budžet, ali su trošena ko zna gde. Isti je slučaj sa trošenjem na lokalnu. Među najveće ekološke probleme u Valjevu ubrajam enormna zagađenja, ne samo od saobraćaja i kotlarnica. Voda, kaptaže koje uzimaju vodu našim rekama, podižu vode i uništavaju biljni i životinjski svet. Gradska deponija truje i vodu i vazduh i zemljište, a nikakav pomak nije urađen u planiranju i izgradnji nove deponije koja ne bi bila životno opasna. Jonizujuće zračenje bez kontrole je takođe problem. Postavljeni su mobilni tornjevi pored škola, recimo pored Prve osnovne.

Kako se koriste sredstva od „zelenog dinara“ na lokalnu, niko nema pojma. Dobro čuvana tajna. U svakom slučaju, troše se ne za ono čemu su prvobitno bila namenjena.

Boško Đoković

- Ekološka situacija u Valjevu je katastrofa. Evo slikovito, jedan banalni primer: smrad iz kamiona, koji prevozi smeće, širi se celim gradom, iz njega cure ostaci đubreta koji se danima zadržavaju na ulici. Ja nikada nisam video čist taj kamion, na njemu su slojevi kiseline i prljavštine.

Najveći problem je svakako aerozagađenje, ali se zagađuju i naše reke i šume. Pitanje je šta od energenata troši Krušik, jer ono što izlazi iz krušikovog dimnjaka nimalo nije naivno. Problem je i to što neki naši sugrađani koriste gume umesto ogreva, i to bi trebalo da kontroliše inspekcija, ali ona to očigledno ne radi.

Veliki problem je i to što ljudi bacaju ogromne količine otpada u šume i speleološke jame. Baca se svašta, uginula stoka, stare gume, kućni elektro aparti, nameštaj... A zakonom je zabranjeno i strogo kažnjivo bacati otpad u speleološke jame. Zaboravljamo da dosta vode dobijamo upravo iz ponornica. Ipak, najveća ekološka katastrofa je nemanje domaćeg vaspitanja.

Čuo sam da postoji ekološka taksa, ali nemam pojma kako se taj novac troši.

DARJIA RANKOVIĆ

Jovan Grujić nedavno je na Fejsbuku formirao grupu „Eko gerila“.

Odlučio je da prvo napravi grupu na društvenoj mreži, kao najbržem sredstvu komunikacije, da bi povezovali Valjevoce kako bi udruženi krenuli u rešavanje ekoloških problema, od kojih je gorući aerozagađenje.

Kakav je vaš stav o celokupnoj ekološkoj situaciji u Valjevu?

- Katastrofalna situacija u svakom smislu te reči. Dugogodišnje stavljanje pod tepih dovelo je do toga da nemamo rešen nijedan od postavljenih prioriteta, a to su toplifikacija, širenje toplovodne mreže, regulisanje saobraćajne infrastrukture (obilaznica, javna parkirališta, zone ograničenog saobraćaja i sl.), subvencionisanje za ekološki prihvatljive sisteme grejanja za domaćinstva, termoizolacija, ozeleljavanje.

Koji su po vašem mišljenju najveći ekološki problemi u Valjevu?

- Svakako je najveći ekološki problem u Valjevu, i to više godišnji, aerozagađenje. Prema podacima Agencije za zaštitu životne sredine, objavljenim ove godine, vazduh je u Valjevu u poslednjih pet godina prekomerno zagađen i nalazi se konstantno u trećoj kategoriji kvaliteta.

Lošem vazduhu u Valjevu u velikoj meri doprinosi fabrika Krušik koja troši do 70 tona uglja najlošijeg kvaliteta na dnevnom nivou. Krušik je apostrofirao kao najveći pojedinačni zagađivač u gradu. Mi smo od nadležnih u nekoliko navrata tražili odgovor, ali nismo dobili, na pitanje zašto Toplana radi sa 30 odsto svojih kapaciteta i zbog čega veći broj građana nije priključen na daljinsko grejanje nego koristi ugalj i drva, stvarajući ogromne količine smoga.

Problem koji traje više decenija je gradska deponija, koja je nadomak grada i na toj lokaciji je „privremena“ više od trideset godina. Ona ugrožava zdravlje, ne samo ljudi koji godinama žive pored, već i ljudi u celom našem gradu. Problem Valjeva rešila bi izgradnja regionalne deponije, ali zbog neažurnosti institucija taj posao već traje decenijama.

Nije najveći, ali jeste među većim problemima, nepostojanje urbanističke organizovanosti, betoniranje grada... Investitori, iako su u obavezi po zakonu, prilikom gradnje novih stambenih zgrada ne poštuju zakon o minimalnoj pokrivenosti parcela zelenom površinom...

Kakve su reakcije lokalne samouprave na ekološke probleme i kakva je vaša saradnja sa Gradskom upravom?

- Prethodna administracija, od 2017. do 2020. godine, samo je delimično pokazala interesovanje za rešavanje ekoloških problema u gradu, međutim čini se da se to dešavalo samo pred neke lokalne izbore ili kada je bilo potrebno skupiti neke političke poene. Sve se naravno završavalo na papiru. Od konkretnih stvari malo ili skoro ništa nije urađeno, a razne inicijative pa i inicijativa moje agencije ka subvencionisanju promene energenata za domaćinstva, nije usvojena. Ovo je možda i retka inicijativa kojoj se u veoma kratkom roku odazvao izuzetno veliki broj građana. Nažalost, ostala je samo inicijativa.

Da li znate kako se troši „zeleni dinar“ - eko taksa u Valjevu?

- Jedino što sam kao građanin u poslednje vreme čuo, i to nezvanično, jeste da grad Valjevo u prethodnoj godini nije ni ubirao ekološku taksu... O netransparentnosti trošenja novca iz ovog i drugih fondova namenjenih ekologiji ne treba trošiti reči - svi znamo da ništa o tome ne znamo.

DARIJA RANKOVIĆ

O stanju životne sredine i gorućim problemima u gradu Valjevu razgovarali smo s **gradonačelnikom Lazarom Gojkovićem**.

- Grad Valjevo deli većinu problema iz oblasti zaštite životne sredine, slično jedinicama lokalne samouprave širom Republike

Srbije. Shodno tome da je ova oblast relativno mlada u smislu obavezujućih propisa koji se primenjuju, Valjevo nastoji da isprati sve trendove. Samim tim što realizacija aktivnosti podrazumeva i velika finansijska ulaganja nije uvek lako postići očekivane rezultate. U skladu sa tim često smo u prilici da se opredelimo za rešavanje po prioritetima.

Delimično je rešeno pitanje otpadnih voda mada je potrebno proširenje kapaciteta ali je važno napomenuti da grad Valjevo već neko vreme ima Postrojenje u funkciji. Takođe se duži niz godina radi i ulaže u projekat izgradnje Regionalne deponije „Kalenić“, čime bi Valjevo rešilo pitanje zbrinjavanja otpada a stvoreni uslovi za zatvaranje postojeće nesantitarne deponije. Jedno od značajnih pitanja kojim se kontinuirano bavimo jeste vezano za aerozagađenje.

Kako bi se rešavju tog problema pristupilo višesektorski i multidisciplinarno, shodno tome oformljen je Stručni tim. Ovo telo je evidentiralo potencijalno velike zagađivače, naložilo obavljanje nadzora nad tim subjektima kojima je zadata obaveza merenja kvaliteta emisije u vazduh i o svom radu izvestilo najviši organ uprave Skupštinu grada Valjeva podnošenjem Izveštaja objavljenog u Službenom glasniku grada Valjeva.

U 2020. godini je povećan broj mernih mesta na kojima se prate parametri kvaliteta vazduha sa tri na šest, a jedno od njih je namenjeno za praćenje vrednosti PM 10 čestica. Važno je napomenuti da su od 2010. do 2014. iz sredstava grada odvojena sredstva za sufinansiranje nabavke opreme, potrebne Zavodu za javno

zdravlje Valjevo, u aktivnosti praćenja nivoa PM 10 čestica. Takođe je upućen dopis sa pozivom da na osnovu sagledane situacije pristupe priključku na daljinski sistem grejanja. U prethodnih 15 godina grad je iz budžetskih sredstava izdvajao značajne iznose za ulaganje u postrojenje gradske toplane. Jedan od rezultata jeste promena energenta koji toplana koristi, prelazak sa mazuta na prirodni komprimovani gas.

Pored svega navedenog postoje i inicijative prema republičkim organima za stručnu i finansijsku pomoć u rešavanju problema sa aerozagađenjem, na čemu se kontinuirano radi kako bi u dogledno vreme ujedinjenim aktivnostima došli do značajnog poboljšanja kvaliteta vazduha u Valjevu.

Valjevo je u saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine instaliranjem odgovarajuće aparature, protekle godine započelo praćenje nivoa alergena na teritoriji grada. Pored toga u funkciji je i automatska stanica za merenje kvaliteta vazduha koja evidentira podatke u realnom vremenu.

Sa „Telekomom“ su u toku pregovori oko organizacije edukativnih, informativnih skupova koji za cilj imaju da se javnosti približe pojašnjenja o mogućim negativnim uticajima opreme mobilnih operatera.

Grad Valjevo je u skladu sa važećim propisima finansirao izradu Programa zaštite životne sredine 2016-2026. i Plan kvaliteta vazduha 2016-2021. godine i Program upravljanja otpadom 2020-2030. godine.

Kako funkcioniše Budžetski fond u Gradu?

- U skladu sa pozitivnom zakonskom regulativom za svaku godinu radi se Program korišćenja sredstava Budžetskog fonda za zaštitu životne sredine i Izveštaj o realizaciji istog. Ovim Programom se finansiraju monitoring vazduha, buke i površinskih voda, a naredne godine planirano je i praćenje kvaliteta zemljišta. Takođe se izdvaja za subvencionisanje projekta izgradnje Regionalne deponije, opremanje Tolane Valjevo, opremanje izgrađenog Reciklažnog dvorišta i Transfer stanice, nabavke opreme za zbrinjavanje komunalnog

otpada, rekonstrukciju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda. Finansira se i deo aktivnosti upravljača područjem pod zaštitom Predeo izuzetnih odlika „Klisura reke Gradac“ u cilju unapređenja i očuvanja svih karakteristika ovog predela. Razmatran je zakonski osnov za subvencije pojedinačnih delova grada u pogledu promene energenta, zamene fosilnih goriva sa peletom.

Možete li da predstavite još neke projekte iz oblasti zaštite životne sredine?

- Pored projekta izgradnje regionalne deponije „Kalenić“, grad Valjevo izdvaja velika sredstva za finansiranje projekata od javnog značaja. To je prilika da se nevladin sektor uključi i podstakne društvena odgovornost u raznim oblastima. Za projekte od javnog značaja iz oblasti zaštite životne sredine iz budžeta grada u prethodne dve godine izdvojeno je oko tri miliona dinara. Takav trend finansiranja projekata će se nastaviti uz nadu da će NVO sektor perpoznati temu brige o životnoj sredini kao prioritet. ■

R. br.	Podnosilac programa i naziv programa	Opis programa	Sredstva koja su opredeljena 2019.
1.	Udruženje za održivi razvoj „Jablanica“ - Zeleni prsten Jablanice	mapiranje ekoloških problema a zatim uklanjanje divljih deponija u partnerstvu sa JKP Vidrak na području više od 10 sela okruženja Stubo-Rovni, edukacija, promocija	500.000 dinara
2.	Odred izviđača „Ilija Birčanin“ - Izviđači u zaštiti životne sredine 2019	trodnevna aktivnost dece u prirodi sa edukativnim, rekreativnim i zabavnim programom, promocija	200.000 dinara
3.	Klub „ARS Nova“ Valjevo - Deponija divlja nikome ne prija	mapiranje i dokumentovanje fotografijama divljih deponija, izrada plakata i edukativnog materijala, predavanja u 2 osn. škole, edukativno-takmičarski događaj na trgu, okrugli sto	100.000 dinara
4.	Društvo istraživača „Vladimir Mandić Manda“ Pedeset godina Istraživača i brige o prirodi	organizovanje javnih događaja i predavanja o zžs, ekološke radionice, filmske projekcije, akcije čišćenja zašt.prir.dobara-spom.prirode i javnih površina u gradu, ekološki kampovi	300.000 dinara

R. br.	Podnosilac programa i naziv programa	Opis programa	Sredstva koja su opredeljena 2020.
1.	Udruženje „West Trails“- Upoznajmo i sačuvajmo klisuru reke Gradac	Akcija čišćenja i sređivanja klisure reke Gradac, radionice o ekologiji	450.000 dinara
2.	Dom kulture Izvor Valjevo - STOP aerozagađenju - ekologija na prvom mestu	Izrada publikacije o aerozagađenju, organizovanje okruglog stola, nabavka 500 sadnica i materijala za ekološke akcije i realizacija ekoloških akcija sadnja sadnica na lokacijama u gradu	700.000 dinara
3.	Udruženje građana „Amikus“ Beograd - „Za zelenije Valjevo“	Sadnja drveća u jednom delu Valjeva, promocija ekološke svesti	500.000 dinara

Projekat „Finansiranje životne sredine iz ‘zelenih’ fondova u lokalnim samoupravama u Republici Srbiji“ sufinansiran je iz budžeta Republike Srbije - Ministarstva kulture i informisanja. Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva.